

TÜRKİYE ZİRAATİNİN KALKINMASI İÇİN ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER

Prof. Şekip YEGİN

Millî Ekonomimizin başlıca dayanağı ve gelir kaynağı olan ziraatimizin kalkındırılması ve önemli tedbirlerin alınması yolunda büyük çalışmalar yapıldığı günlerdeyiz. Bilindiği üzere halkımızın beslenmesi, endüstrilerimizin ihtiyacı olan ham maddeler ve daha mühim olarak memlekete döviz getiren ihraç maddeleri tarım ile sağlanır. Böyle olduğu halde, yıllar yılı alınan tedbirlere rağmen, yurt tarımı maksada uygun bir düzene sokulamamıştır. Çünkü alınan tedbirler köklü değildi ve yurt bütünü kapsayacak mahiyet taşıyamıyordu. Memleketin bu ana davası ile ilgili olarak hem millî ekonomimize dayanan faaliyet sahaları geliştirilememiş ve hem de tarım dışındaki iş alanlarının yeteri derecede açılmamış olmasından nüfus artışı, işsizlik..... gibi yeni problemler de ortaya çıkmıştır. Şimdi iktidara gelen hükümetlerce aynı noktaya dönülmekte, fakat bu defa tarımsal kalkınmanın esaslı tedbirleri alınmak amacı ile, toprak reformu üzerinde durulmaktadır.

Endüstri İşletmelerinden farklı olarak; tarımsal istihşaller tabiat emek ve kapital sırasına sıkı sıkı bağlı üç köklü faktörün etkisindedir. Diğer faktörlerden önce gelen tabiatın, ziraî istihşallerdeki hissesi % 90 ın üstündedir. Çünkü tarımsal ürünler, iklim faktörleri ile toprak yapısının müştereken ortaya koyduğu bir ortamda yetişebilirler. İklim faktörlerine insan eli fazla müdahalede bulunamaz; ancak yağışın kısırlığı sulama sureti ile giderilebilmektedir. Işık ve ısı temini yolunda suni müdahaleler ise henüz çok sınırlıdır. Bununla beraber insan oğlu, mevcut iklim şartlarını değerlendirmeyi bilmiş; ıslah, istifa (seçme) vesair bazı ziraî usuller ile bitkileri, hayvanları hapsolundukları tabii hudutlar dışına çıkartmaya muvafak olmuştur. Böylece, yeryüzünün tarımsal ve hayvansal üretim veçhesi hayli değiştirilmiş bulunuyor. Bir tarım memleketi olmak

haysiyeti ile Türkiye, diğer ülkelerin tarımdaki başarıları karşısında istihallerini her yönden geliştirme zorunluğundadır. Oysaki tabii avantajlar yönünde rakip ülkelere nazaran daha şanslı olan Türkiye'nin, çeşitli bölümlerindeki imkânları değerlendirerek başarıya ulaşması daima mümkündür. Yağışlar bitkilerin yetişme süresi dışında kış ve kışa yakın aylarda düştüğünden, yaz kuraklığı Türkiye'de yaygın haldedir. Kurak ve yarı kurak çevrelerimizde ekilecek tarım bitkilerinin muhtaç oldukları suyu zamanında sağlanak suretiyle entansif tarım uygulanabilir. Şimdi Türkiye'de ekim yapılan 25 milyon hektar arazinin bir milyon hektarı sulanabiliyor. Vasıfları bakımından sulanacak toprakları beş milyon hektara çıkartmanın mümkün olacağı hesaplanmıştır ki; böylece meraların sulanması hariç, sulu tarıma dayanan ürünlerin hiç değilse beş misli daha arttırılabileceği kanısına varabiliriz.

Sulamanın geliştirilmesi ile yüksek randımanlı ürünler yetiştirme yolunda tarım bölgelerimizden her birinin ihtisaslaşmaya yöneltilmesi lâzımdır. Mevcut sosyal ve ekonomik organizasyonlara bağlı olarak bir kısım ürünlerimizin tabii ve ekonomik nakil durumlarına göre, üretim bölgelerini seçmesi zorunluğunda bulunduğunu da hatırlatalım. Meselâ, yüksek yayla iklimi ve yaz yağışları ile Doğu Anadolu'nun yollardan uzak yerleri münakale güçlüğü ve fazla taşıt masrafı karşısında hayvancılıkta devam edecektir. Bu gibi çevrelerde dahi et, yün, süt veya diğer maksatlara uygun hayvan cinsleri üretimine geçilmeli. Aynı zamanda, otlatma suretiyle hayvan besini yerine meraların sulanması ve yılda bir kaç kere otların biçilmesi sureti ile entansif hayvancılığa yönelmenin lüzumu üzerinde durulmalıdır.

Toprak faktörüne gelince; Türkiye yüz ölçümünde işe yarar 64,6 milyon hektar alanın tarım yapılan kısmı 25,3 milyon hektar arazidir. Bunun 8 milyon hektarı ortalama her sene nadas suretiyle dindendirilir. Böylece Türkiye'nin devamlı işlenen arazisi 17,3 milyon hektarı ancak bulmaktadır. Yıllık tarım alanının bu derece daralmasında rol oynayan başka bir sebep engebedir. Zira bereketli toprakları olan yamaçlar, aynı zamanda nemli ve ılık rüzgârların çarptığı kısımlardır. Meyilli arazi topraklarının sel suları ile süpürülmesine mani olunmak yolundaki çırpınmalar yalnız toprağın verimli kısmının kaybolma kaygusundan ibaret değildir. Tahribi durduracak orman ve meyveliklerin yetişmesi sağlanmakla akarsuların aynı zamanda düzene sokulması da mümkün olacaktır. Yurt sathındaki düz-

lüklerin yarından çoğunu iç bölgelerin yüksek ovaları ile yayla düzlükleri, taşlık ve çorak alanlar gibi az verimli yerler teşkil eder. Yurdumuzun başlıca ekim sahaları Aluviyal dediğimiz taşınma ile meydana gelmiş kumsallardır. Bu gibi verimli araziler, kıyılar ve akarsular dolaylarındaki belli yörelerimize rastlayan ovalardır.

Yüzyıllar devamınca işlenmiş yorgun toprakların verimine ümit bağlamak doğru olamaz. Bu sebepten süprülmeyi önleyecek ve bereketi artıracak uzun vadeli ağaçlandırmanın toprakta münavebesi suretile modern ziraî usullerin tatbikine başlanırken; öncelikle toprağın lüzum görüldüğü şekillerde ıslahı, aktarılması, gübrenmesi ve uygun tohumlar ekiminin tarlada münavebesi ile entansif tarım uygulanabilir.

Türkiye'de çiftlik gübresinin bir kısmı yakıt maddesi olarak kullanılmaktadır (% 49 odun, % 43 tezek, % 8 kömür). Yapma gübre kullanma bakımından geri kaldığımız bir gerçektir. Son yıllarda ikisi devletin ve diğer ikisi de özel sektöre ait olan gübre fabrikalarının istihsalâtı (200 bin ton) yurt ihtiyacının ancak % 60'ını karşılamakta geri kalanı ise ithal olunmaktadır. Yetkililerce, gübre talebi her yıl devamlı arttığından; ithalatın ve fabrikalar istihsalatının yükseltildiği söylendi. Pancar, pamuk, tütün, narenciye, zeytin ve fındık gibi mahsullerle ilgili şirket, birlik ve kooperatiflerce gübre tedarik ve kullanılmasının öğretilmesiyle köylülerimizin görgü ve bilgileri artmıştır. Yapma gübrelerin ilmi usüllerde kullanılmasının mahiyeti anlaşıldıkça, talebin daha da yaygın hale geleceğine şüphe yoktur. Tarım Bölgelerimizin ziraî entansitedeki gelişme seviyelerine bağlı olarak artan gübre sarfiyatında; Karadeniz, Ege, Marmara ve Akdeniz olarak önem sırası taşıdıkları görülüyor.

Faktörler meyanında toprak, her ne kadar tabii bir imkân ise de verimi arttırmak için yapılacak müdahaleler meyanında gübreler ıslah edilmiş tohumlar, damızlıklar ve her nevi hastalık ve haşarelere karşı ilâçlar kullanılması tarımsal istihsal için önemlidir. Bu unsurların, bedel karşılığı tedarik edildiklerinden, kapital faktörüne katılmaları icab eder.

Tarımın geliştirme ve kalkındırılmasında en önemli faktör, tarımsal istihsalı yapan insandır. Hiç şüphesiz tarımsal istihsalleri, meslekî bilgi, görgü ve aynı zamanda teşebbüs kabiliyeti olan insanlar geliştirmişlerdir. Fakir topraklarını ıslah etmekle üstün verim sağlamakta ihtisas edinmiş Vallon'ların asırlardan beri Avrupa

saray bahçelerinin kurulması için celb olunduklarını ziraâ ve Sosyal Ekonomi yazarı (Laurent Déchesnee) söylüyor. Okur yazar ve meslek eğitimi görmüş insanların sayı çokluğunun entansif tarımın uygulanmasındaki büyük etkileri inkâr olunamaz. 23 milyon hektarı tarla ve 2 milyon hektarı bağ - bahçeden ibaret tarım alanıyla 72 milyon küçük ve büyük baş hayvana bakacak, bini mühendis olmak üzere, ancak beş bin teknisyenimiz vardır. Belirli ölçüde arazi ile baş hayvan adedine uygun oranda raslaşacak bilgili emeğin sayısını arttırmak yolunda memleketi, batıdaki tarımcı ülkeler seviyesine ulaştırmak için oldukça uzun zamana ihtiyaç vardır.

Büyük bir hızla artmakta bulunan nüfusumuzla bugünkü istihsal düzenimiz arasında dengenin güçlkle sağlanmakta olduğu raporlarda yazılıyor. Yakın senelerde mer'a ve ormanlıklar aleyhine ekilen toprakların genişletilmesi, özel ziraâ kuruluşların üretimi, gelişebilmiş sulama, gübreleme vesair teknik tedbirlerle hasil olan üretimlerle muvakkat bir denge sağlanmıştır. Fakat gelecekte daha kabarık hal alacak nüfus açığını, yeni istihsal çareleri ile kapayabilmenin yolları araştırılıyor. 21 milyonu köylerde yaşayan halkımızla ziraâ istihallerimizin kıyaslanmasında varılan sonuç, tarımsal nüfusun yıllık ortalama gelirinin düşüklüğünü ve gizli işsizliğin köylerde mevcut olduğunu gösteriyor.

1923 den bugüne kadar alınmış tedbirler meyanında 1947 den buyana uygulanan çiftçiyi topraklandırma kanunu dahi yeteri sonuç vermemiştir. Zira Türkiye'de bir ziraat işletmesinin ortalama büyüklüğü 75 dönüm araziye dayandığı ve bunun bir bütün olmayıp her biri diğerinden uzak mesafelerde, ortalama 7 parçadan meydana geldiği tespit olunmuştur. Oduka geniş bu kadar toprağın çiftçi aileyi besleyip besliyememesi üzerinde kesin fikir yürütülemez. Toprak ne kadar geniş olursa olsun üzerinde çalışacak kimselelerin vukufiğine bağı bir istihsal seviyesi ile oranlıdır. Bilgi, görgü, tecrübe ve dayanıklılık isteyen ziraat mesleği bir çok şubeleri olan zanaat koludur. Babadan evlâda intikali ise, sıkı bir aile disiplinini altındaki iş bölümü ile ancak devam ettirilir. Günün şartlarına uyarak en azından gerekli eğitimin verilmesi ile meydana gelecek teknisyenler çoğunluğu sayesinde entansif ziraâ üretimin uygulanabileceğine ve tarımsal başarıya ulaşılacağına inanıyoruz.

Emek faktörünü özetlersek, ziraâ kalkınmamızın esaslı şartlarından birincisi dörtte biri işsiz olan ziraâ nüfusumuzu seferber et-

mek, ikincisi bu işgücünü plânlı ve rasyonel kullanmak, üçüncüsü ise gençleri okullarda yetiştirme yanında mevcut emeğini, bilgisini arttırmak ve ziraî uzmanlar yönetiminde değerlendirilmesi lâzımdır. Bu gün köylerde işsiz duran milyonlarca vatandaş, yalnız ailelerine değil topluma yük olmaktan kurtarmak lâzımdır.

Şöyleki, çeşitli bölgelerimizin oldukça geniş arazileri üzerinde ziraî hayatı kalkındıracak imkânlar ve modern usüller aranabilir. İlâve edelim ki Türkiye, ekonomik kaynakları henüz gelişmemiş bir memleketdir. Büyük sermayesi de toprakları ve insanların iş gücü potansiyelidir. Bundan faydalanabilmenin çarelerini aramak da Devlete ait bir teşebbüs olacaktır. Filhakika devletin, ziraat hayatının gelişimini teşvik maksadı ile meydana getirdiği organizasyonların büyük yatırımlara mal olduğu da meydandadır. Hatta yarı sermayesi devlete ait işletme, birlik ve kooperatifler dahil özel sektörün yatırımı, Devlet yatırımlarının cüz'î bir kesrinden ibarettir. İster doğrudan doğruya ve isterse vasıtalı olarak ziraî istihsalı artırma yolundaki tesisler, İşletmeler, Şirketler, birlikler ve kooperatifler ve çeşitli seviyede öğretim müesseseleri için büyük yatırımlar yapılmaktadır. Bu maksatları sağlam bir esasa bağlamak için de, toplumsal kalkınma hedef tutularak, toprak reformu kanununun hazırlanmasına gidilmiştir.

Toprak reformu kanuniyle tesis olunacak bölünmez büyük tarım işletmelerimiz de ziraatçı uzmanlar rehberliğinde çiftçilerin devamlı çalışmaları sayesinde kısa zamanda kalkınmak zorunluluğunda bulunuyoruz. Tarım işletmelerinde ortaklaşa çalışarak üstün verimi sağlayacak köylüler, kısa zamanda daha iyi bir yaşayışa kavuşacaklardır. Köylünün müşterek toprakları meyanında bir kısım mer'a ve baltalığı ormanı bulunması veya yeniden tesisi ile aile gelirini arttıracak teşebbüslere önem verilmelidir. Böylece özel - talî üretimler ve elişi imallere ait endüstriler doğmalıdır. Mevcutları ise geliştirilmelidir. Kollektif çalışma yanında şahsî teşebbüse ve çeşitli üretim şubeleri ile aile bütçesinin gelişmesine, değer verilmesi gerekir.

İdarî ve Malî, teknik ve islahat ile İktisadî ve Ticarî maksatlara dayanan daha bir çok tedbirlere bağlı iş konuları vardır. Bu gibi tedbirlerin desteği ile hiç şüphesiz toprak kanununun uygulanması kabil olacaktır. Başta söylediğimiz gibi tarımsal istihsal için, ge-

rekli sosyal ve ekonomik faktörler, daima tabii imkânların değerlendirilmesi esasına dayanacak bir üretim vechesi taşımaktadır,

Not: Bu yazı için baş vurulan kaynaklar :

- 1) Devlet Plânlama Teşkilâtı 1963 - 1967.
- 2) Prof. Dr. Celâl Arıman, Türkiye'de Ziraî Kalkınma Ankara Üniversitesi XIX. yılı açış dersi.
- 3) Şakir Özmen, Zira' Bünyenin İslahı T.C. İraZat Bankası Not Dergisi 13.
- 4) Şekip Yeğın, Ekonomik Coğrafya 1.
Şekip Yeğın, Ekonomik Coğrafya 2.